

נטל לולב הוי ספק אם נכנס בחיוב, משא"כ בנידון דידן דהספק כללי לכל העולם בעיקר התקנה, ולמאן דמצריך בביתא ל"מ בקמאי, י"ל דהוי כנטילת לולב בביתא"ש.

★★

ובמכתב מהפני מנחם (שנדפס בקו' מגילת אסתר עם פנינים נחמדים) הוסיף בזה וכתב:

ובס' תורתך שעשעי (לפסח) תי' בה"י בב' אופנים. ואחרי שנדפס, תירצתי בישיבת שפת אמת עוד ב' תי' (כסי' בתראה) וא' מהם, כי אי' בשלטי הגבורים (כמדומני במס' ע"ז) דבספיקא דדינא לא שייך למימר ספיקא דרבנן לקולא, כי הי' לו ללמוד ולעמוד על הספק. (וכ"כ בשו"ת הרדב"ז דספק מחמת חסרון חכמה וידיעה אין לומר בו ספד"ר לקולא, הגם שמפסקי הרמב"ם (והרא"ש) משמע לכאורה דבתיקו ספד"א לחומרא. וספד"ר לקולא ובריני ממונות המע"ה).

וא"כ א"ש, דבד' כוסות כיון שהיה לנו לברר מה אמר רב נחמן בזה, או לברר הדין המסופק מה תקנו חז"ל, יש להחמיר. משא"כ במגילה שאין אנו יכולים לדעת מה הי' לפני אלפי שנה בימי יהושע בן נון, איזו עיר מוקפת, ואם אכן העיר שנקראת היום יפו היתה אז יפו כדומה. בזה אמרינן ספיקא דרבנן לקולא. אולם יש לומר דתיקו דאיפסק בגמ' תיקו, קים להו לרבנן דא"א לפשטה, והוי כאי אפשר לנו לעמוד ולברר עד שיבוא אליהו, וא"כ בד' כוסות מסקנת הגמ' השתא דאיתמר וכו', דינה כתיקו, ולא הו"ל להחמיר מספק.

★★

בדברי הר"ן כאן כתב הגאון רבי יצחק הוטנר ז"ל בעל הפחד יצחק:

הר"ן בפרק ערבי פסחים כתב דלהכי צריך הסיבה בכל הארבע כוסות, משום דאי ניזיל לקולא כדרך שאנו עושין בכל ספיקא דרבנן אמאי נקל בהני טפי מהני. יעו"ש. והיינו דמכיון דמשניהם לפוטרו אי אפשר להכי מחייבין מתרווייהו דמאי חזית. והקשה על זה המל"מ (פ"א ממגילה הלכה י"א) מהא דכ' הר"ן פ"ק דמגילה דבספק מוקפת חומה קורא ב"ד, דלקולא א"א דא"כ אתה פוטרו משניהם, ועכ"פ צריך לקרות ביום א', ממילא צריך לקרות ב"ד, דתיכף שבאה המצוה לידו יקיימנה, ובט"ו הרי הוא פטור. וא"כ גם גבי

ב - ובאופן אחר נראה ליישב קושית הר"ן, עפ"י יסוד מופלא שחדש השפ"א, דבגמ' איתא דב' עירות באחת ספק תוקעין בה ובאחת ודאי מתפללין הולכין למקום שתוקעין אע"פ שהוא ספק. והקשה זקני השפ"א ז"ל דלכאורה יש להבין לשיטת הפסוקים דספק דאורייתא מה"ת לקולא, א"כ ספיקא דאורייתא הוי כמו ודאי דרבנן, ומאי אולמא מקום שתוקעין מספק יותר ממקום שמברכין בוודאי, דהא והא דרבנן. ויש להוסיף על קושיתו דאף למ"ד דספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא, תקשי פשיטא דילך למקום שתוקעין דהוי חיוב מה"ת, אמנם זה אולי י"ל דהא גופא קמ"ל דס' דאורייתא מה"ת לחומרא, אבל לשי' הסוברים דמה"ת לקולא קשה אמאי.

ומתריץ השפ"א בהנחת יסוד דכל שלא קיים המצוה מוודאי שפיר גם על הספק דשמא יעשה המצוה חייבוהו חכמים, ודוקא היכא דהוי ספק אי כבר עשה המצוה אמרו דספיקא רבנן לקולא, וע"כ בנ"ד כיון שאם ישמע שם התקיעה חייב לילך למקום שספק תוקעין אפי' אי נימא דסד"א מה"ת לקולא, מ"מ שאני הכא דוודאי לא עשה המצוה, מחויב לעשות כל טצדקי ולילך שמא יקיים כמו לדידן בספק דרבנן, ובמילים אחרות; דכל שאין הספק בחיוב, שוב אין שום פטור של ספיקא דרבנן לקולא, כיון שאין הספק בחיוב אלא בעשיית המצוה. ועיי"ש שהעלה עפ"יז חידוש דחייבים ליטול לולב בביתא"ש אף שהוא ספד"ר.

ועפ"י רעיון זה ניתן ליישב קו' הר"ן, היות וחכמים חייבוהו מוודאי בהסיבה, ואנן לא ידעינן באיזה כוס חייבוהו, א"כ אין כאן ספק בגוף החיוב, אלא באופן עשיית החיוב, ושוב לא נימא כאן כללא דסד"ר לקולא ולכן חייב בכל הד' כוסות, אך הר"ן לשיטתו דבביתא"ש פטור מליטול לולב יעו"ש בשפ"א (וכ"ה גם בשפ"א עמ"ס סוכה ע"ש), ולכן כיון דאית לי' לעולם דספק דרבנן לקולא ע"כ שפיר הקשה קושיתו.

אולם על אף שישבנו את קו' הר"ן ע"ד זה, אכתי אינה מיושבת קו' הישוע"י, דהתינח בתרי כסי קמאי שפיר אמרינן דכיון דבדואי מחויב עליו מוטל לעשות כל טצדקי שבעולם אך בתרי בתראי שוב הוי ככל ספד"ר לקולא, כגון ספק כבר נטל לולב דהואי ספיקא בעיקר החיוב, וה"נ כאן אחר שהסיב בב' כוסות הראשונות שוב אוי ספק מחויב, והדק"ל נימא דספיקא דרבנן לקולא, ויש לתרץ גם את זה, דלא דמי, דהתם הוי ספק במקרה שהזדמן שאינו יודע אם